

Statens fastighetsverk
Box 2263
103 16 STOCKHOLM

Beslut

Datum 2019-06-17
Dnr RAA-2019-416

Skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Araslövs gamla kyrka, Araslöv 1:149, Kristianstads kommun, Skåne län

Riksantikvarieämbetet beslutar med stöd av 6 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen att skyddsbestämmelser enligt här bifogade förslag ska gälla för Araslövs gamla kyrka.

Redogörelse för ärendet

Enligt beslut av regeringen 2019-02-14 är kyrkan skyddad som statligt byggnadsminne.

Ett förslag till skyddsbestämmelser remitterades 2019-02-20 till den förvaltande myndigheten Statens fastighetsverk som inte haft något att erinra mot förslaget. Synpunkter som framförts har inarbetats i beslutet.

Beslut i detta ärende har fattats av överantikvarien Knut Weibull efter föredragning av handläggaren Jan Karlsson. Även t.f. avdelningschefen Karin Wahlström har varit med om den slutliga handläggningen.

Riksantikvarieämbetet
Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Plusgiro 599 94-4
Bankgiro 5052-3620

Knut Weibull

Jan Karlsson

Bilaga:
Skyddsbestämmelser

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Kopia till:

Länsstyrelsen i Skåne län

Regionmuseet

Kristianstads kommun

RAÄ/Bebyggelseregistret

Bilaga 1, RAÄ dnr RAÄ-2019-416, 2019-06-17

Skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Araslövs gamla kyrka, Araslöv 1:149, Färlövs socken, Kristianstads kommun, Skåne län

Skyddsbestämmelser

Byggnadsminnet omfattar Araslövs gamla kyrka inom det avgränsade området på bifogade karta.

Följande skyddsbestämmelser ska gälla för byggnadsminnet:

1. Byggnaden ska vårdas och underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhåll ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart.
2. Byggnaden får inte rivas, vare sig i sin helhet eller delar därav, ej heller flyttas, byggas om, byggas till eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
3. Byggnadens stomme får inte rivas, byggas om eller ersättas med andra material. Håltagning eller andra ingrepp får inte göras i medeltida delar av stommen.
4. Ingrepp i eller ändring av byggnadens planlösning eller fasta inredning får inte göras.
5. Byggnadens ytskikt, även underliggande, på fasader, innertak, väggar och golv, får inte övertäckas, övermålas eller på annat sätt förändras. Håltagning eller andra ingrepp får inte heller göras.
6. Det avgränsade området får inte ytterligare bebyggas. Inom byggnadsminnet får ej vidtas sådana åtgärder med mark och vegetation som minskar dess kulturhistoriska värde.

Om det finns särskilda skäl får, enligt 7 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen, byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Ansökan om tillstånd till sådan ändring lämnas på en särskild blankett till Riksantikvarieämbetet.

Begreppsförklaringar

Med *vård och underhåll av byggnader* avses åtgärder för skötsel som behövs för att vidmakthålla en byggnads tekniska egenskaper och utseende. Underhåll avser både arbeten som måste göras vid upprepade tillfällen och speciella åtgärder som ska hålla byggnaden i gott tekniskt skick. Till underhåll räknas inte åtgärder som tillför en byggnad nya egenskaper, till exempel en ny kulör. Exempel på underhållsåtgärder är: ommålning, putslagning, lagning av tak och utbyte av skadade delar, dock inte omläggning av alla taktytor eller omputsning av hela byggnaden.

Med *material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart* avses material och metoder som ursprungligen användes när en byggnad eller byggnadsdel uppfördes. I de delar av byggnadsminnet där kulturhistoriskt relevanta material fortfarande används får dessa inte ersättas

med andra material. Med metoder avses bland annat bearbetning av trä och applicering av puts och färg

Med *stomme* avses byggnadens konstruktiva/bärande delar såsom bjälklag, balkar, pelare, valv, takstolar, bärande ytterväggar och bärande innerväggar, murar, murstockar och grundkonstruktioner. Till stomme räknas inte de ytskikt som finns på bärande konstruktioner, till exempel putslager, färgskikt och golvmaterial.

Med *planlösning* avses det sätt rummen eller utrymmen i en byggnad är fördelade och belägna i förhållande till varandra. Med *förändring* avses till exempel rivning av väggar, trappor, upp- tagning eller igensättning av dörröppningar, ändring av kommunikationsvägar, rumsformer och rumsvolymer samt delning av rum med väggar eller bjälklag.

Med *fast inredning* avses det varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna. Fast inredning omfattar till exempel dörrar, fönster, lister, taklister, paneler, golvbeläggning samt kvarvarande inredning , eller delar därav, som anskaffats för guds tjänstbruk, såsom bänkar, korbänkar, predikstolar, altarpopsatser, altarskåp, krucifix etc. Lösa föremål som anskaffats för samma ändamål, och som ej är förankrade i byggnaden, omfattas inte av skyddsbestämmelser.

Med *ytskikt* avses samtliga lager av färg, tapeter, puts och obehandlade ytor.

Med *mark och vegetation* avses den jord som omger byggnaderna med eller utan beläggning och anlagd växtlighet.

Upplysningar

Fornlämningar inom byggnadsminnet skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för fornlämningar enligt kulturmiljölagen.

Motivering

Araslövs gamla kyrka, uppförd för katolska kyrkans bruk, hör till landets äldsta bevarade byggnader och utgör ett nationellt intressant byggnadsverk. Den tillhör, tillsammans med ett antal kyrkor i Skåne, landets äldsta bevarade tegelbyggnader. Det för tiden ovanliga byggnadsmaterialet, tegel, tyder på att kyrkan bekostats av välbeställda personer i socknen. Murverket i sig och den bevarade tidigmedeltida planformen utgör viktiga dokument om byggnadens historia och sin tids byggnadskonst.

Den senmedeltida bemålningen vittnar om den tidens bildvärld och syn på kyrkoutsmyckningar. Frånvaron av kyrklig inredning minner om snapphanetidens strider och skövlingar av bebyggelsen i Skåne. Byggnadens olika funktioner genom tiderna har, trots senare restaureringar och återställningsåtgärder, lämnat tydliga spår så väl exteriört som interiört. Byggnaden visar därför på ett intressant, och för kyrkor ovanligt, sätt även på profana användningar, såsom magasin och bostad för statare. Kopplingarna till Araslövs herrgård är tydliga genom kyrkans läge och historia. Kyrkan berättar också om rådande kyrkorestaureringsideal kring 1930-talet.

Kulturhistorisk beskrivning

Kyrkan med sin gräsbevuxna tomt utan gravar ligger i anslutning till Araslövs herrgård och strax nordnordväst om huvudbyggnaden. Den är ursprungligen uppförd på 1200-talet av tegel i munkförband och består av ett rektangulärt långhus med ett smalare, rakt avslutat kvadratisk kor. De nedre delarna av ett torn av gråsten och tegel, sannolikt tillfogat under medeltiden, är bevarade och utgör kyrkans västra del. Kyrkans yttertak utgörs av munk- och nunnetegel på koret och trappgavlarnas avtäckningar, i övrigt av enkupigt tegel. Fasaderna är putsade. Korets trappgavel har rik, spetsbågig blinderingsdekor. Långhusets medeltida rundbågiga södra portal är bevarad och i den sitter en kraftigt järnbeslagen medeltida dörr. Framför södra portalen har ett vapenhus funnits. Triumfbågen är bred och rundbågig. På väggarna finns många fragmentariska kalkmålningar från 1400-talet. Kyrkan har enkla moderna bänkar och en tramporgel. El- och värmeinstallationer saknas.

Herrgårdsanläggningen är belägen på Araslövsjöns västra strand och kyrkan är sannolikt uppförd på privat initiativ. Huvudgården i byn innehades under medeltiden av många kända stormannasläkter som då och då genom donationer stärkte kyrkans ekonomi. Genom en sådan gåvohandling vet man att kyrkan varit helgad åt S:t Mikael. Att kyrkan byggdes av tegel, vilket var ovanligt i Danmark vid den tiden, tyder också på högreståndsfinansiering.

Araslövs socken var liten till ytan och omfattade den södra delen av nuvarande Färlövs socken. Under Gustav II Adolfs härjningståg i Skåne 1612 ödelades sannolikt merparten av socknens gårdar. Herrgården brändes och troligen skadades även kyrkan. Efter beslut den 18 juni 1632 skulle Araslövs socken införlivas med Färlövs socken och detta skedde troligen 1707. Kyrkan övergick då i Araslövs herrgårds ägo och utnyttjades fortsättningsvis av sätesgården.

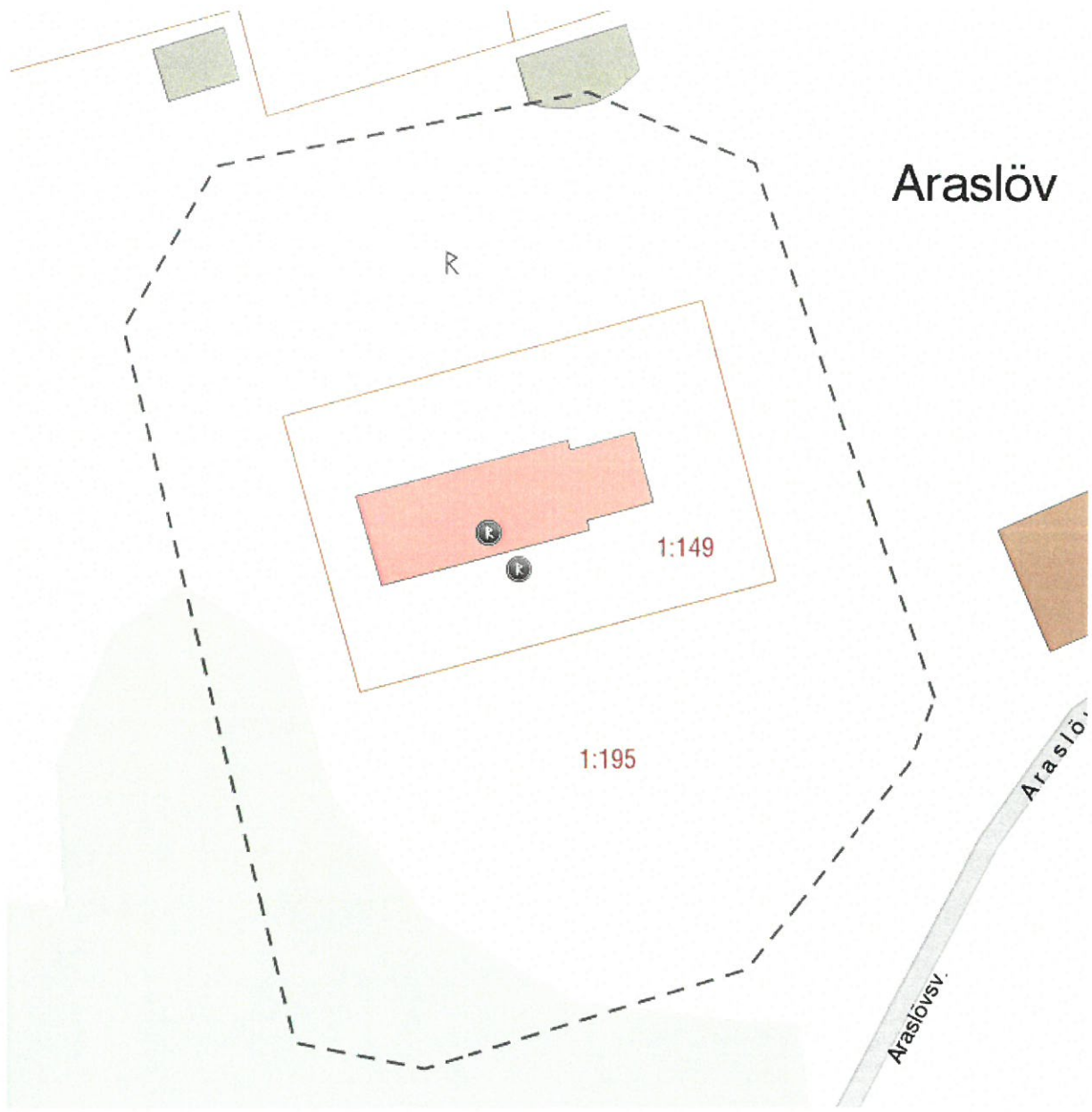
Inredningen förstördes under kriget 1676-1679. Dansken Ebbe Ulfeldt, svenskt riksråd 1684, och hans hustru Hedevig (1626-1678), dotter till Kristian IV, ägde då gården. Araslöv beboddes senare av Ulfeldts dotter Christiane, gift med ryttmästare Carl Gustaf Bonde av Stensholm och paret vigdes där 1696. Båda makarna avled på Araslöv och begravdes i Färlövs kyrka 1716 respektive 1717. Det var under deras tid som man upphörde att nyttja kyrkan för gudstjänst. Den ombyggdes till rustkammare och Ulfeldts vapen förvarades där.

Senare byggdes kyrkan om till magasin, varvid valven raserades och långhuset förhöjdes nästan till sin dubbla höjd. Enligt uppgift ska tornets övre delar ha rivits på 1820-talet till i höjd med magasinsloftet/långhuset och lagts under samma tak som detta, i öster och väster avslutat med trappgavlar. Två mellanbjälklag lades in så att byggnaden kom att bestå av tre våningar och en rymlig vind. Under 1820-talet inreddes bostäder för godsets statare i de två nedre våningarna. Stora rektangulära fönster upptogs.

1929 restaurerades kyrkan av dåvarande ägaren till herrgården Wolmer Wrangel von Brehmer enligt förslag av arkitekten Erik Lundberg. Bland annat återställdes de ursprungliga fönstren, medan de påbyggda delarnas smala magasinsgluggar fick vara kvar. De sekundära innerväggarna och det nedersta magasinsbjälklaget togs bort. Taket i långhuset utgörs sedan dess av det andra magasinsbjälklaget. Några kalkmålningens fragment hade redan kring 1926 framkommit vid en provknackning på innerväggarna. 1928 uppger Erik Lundberg i restaureringsförslaget: ”På murytorna finnas tämligen väl bevarade målningar – i röd konturteckning – av 1400-talstyp.”

Under flera decennier utnyttjades kyrkan som förråd i samband med att Araslövs gods användes av landstinget som mentalsjukhus från 1930 till 1960-talet. 1958-59 genomfördes ytterligare åtgärder, bland annat framtogs och konserverades ytterligare kalkmålningar. En del av de framtagna målningarna kalkades över igen. Ny takstol, nya fönsterbågar med glas tillfogades och tegelgolvet kompletterades.

Kyrkan och ett avstyckat område kring denna, Araslöv 1:149, skänktes 1950 till Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, av dåvarande ägarna Hans och Gunilla Ramel. Den ägdes och förvaltades av Riksantikvarieämbetet fram till 2015, då Statens fastighetsverk övertog förvaltningen. Den används idag sommartid till gudstjänster, dop, bröllop, begravningar och andra högtider.

Araslöv

R

1:149

1:195

Araslövsv.

Araslöv